

BOSHLANG'ICH SINFLARDA XOR SAN'ATINING NAZARIY ASOSLARI

*Termiz davlat pedagogika instituti
Jismoniy madaniyat va san'at fakulteti
Musiqqa mahorati va madaniyati yo'nalishi
23-01-guruh talabasi Mirzayeva Sadoqat*

Annotatsiya

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda xor san'atini o'qitishning nazariy asoslari, uning ta'lim-tarbiyadagi ahamiyati hamda o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Xor mashg'ulotlari orqali bolalarda musiqiy eshituv, ritm tuyg'usi, ovoz madaniyati va jamoada ishlash ko'nikmalari shakllanishi tahlil qilingan. Shuningdek, boshlang'ich ta'lim jarayonida xor ijrochiligini tashkil etishning pedagogik tamoyillari va metodik yondashuvlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: xor san'ati, boshlang'ich ta'lim, musiqiy tarbiya, vokal ko'nikmalar, musiqiy eshituv, ritm, jamoaviy ijro, pedagogik yondashuv.

Аннотация

В данной статье рассматриваются теоретические основы хорового искусства в начальных классах, его значение в образовательном и воспитательном процессе, а также роль в развитии музыкальных способностей учащихся. Анализируется влияние хоровых занятий на формирование музыкального слуха, чувства ритма, культуры голоса и навыков коллективной деятельности у детей. Кроме того, раскрываются педагогические принципы и методические подходы к организации хорового исполнительства в системе начального образования.

Ключевые слова: хоровое искусство, начальное образование, музыкальное воспитание, вокальные навыки, музыкальный слух, ритм, коллективное исполнение, педагогический подход.

Annotation

This article examines the theoretical foundations of choral art in primary education, its significance in the educational process, and its role in developing students' musical abilities. The study analyzes how choral activities contribute to the formation of musical hearing, sense of rhythm, vocal culture, and teamwork skills among children. Furthermore, the pedagogical principles and methodological approaches to organizing choral performance in primary school education are discussed.

Keywords: choral art, primary education, music education, vocal skills, musical hearing, rhythm, collective performance, pedagogical approach.

Musiqa san'ati inson ma'naviy kamolotida muhim o'rin tutadigan san'at turlaridan biri hisoblanadi. U inson qalbiga estetik zavq bag'ishlaydi, uning ruhiy dunyosini boyitadi hamda ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalashda musiqa ta'limining ahamiyati beqiyosdir.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolaning shaxs sifatida shakllanishida eng muhim davrlardan biri bo'lib, aynan shu davrda uning dunyoqarashi, didi, qiziqishlari va ijodiy qobiliyatlari rivojlanadi. Shu sababli boshlang'ich sinflarda musiqa ta'limini samarali tashkil etish, o'quvchilarni xor san'ati orqali musiqiy faoliyatga jalb etish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Xor san'ati jamoaviy musiqiy ijrochilikning keng tarqalgan shakllaridan biri bo'lib, u bir guruh ijrochilarning birgalikda va uyg'un holda kuylashiga asoslanadi. Xor ijrochiligi bolalarda musiqiy eshituv, ritm hissi, ovoz imkoniyatlarini to'g'ri boshqarish hamda estetik tafakkurni rivojlantirishga yordam beradi. Boshlang'ich sinflarda xor mashg'ulotlarini tashkil etish nafaqat musiqiy ta'lim vazifalarini hal

qiladi, balki o‘quvchilarda jamoada ishlash, o‘zaro hurmat, mas’uliyat va intizom kabi muhim sifatlarni ham shakllantiradi.

Boshlang‘ich sinflarda xor san’atini o‘qitishning nazariy asoslari pedagogika, psixologiya, musiqa nazariyasi va vokal metodikasi fanlari bilan chambarchas bog‘liqdir. Xor mashg‘ulotlarini tashkil etishda o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Kichik maktab yoshidagi bolalarning ovoz apparati hali to‘liq shakllanmagan bo‘lgani sababli ular bilan ishlashda maxsus metodik yondashuvlardan foydalanish talab etiladi. O‘qituvchi bolalarning tabiiy ovoz imkoniyatlarini asrash, ularni zo‘riqtirmaslik va asta-sekin rivojlantirish tamoyiliga amal qilishi lozim.

Xor ta’limining asosiy maqsadi o‘quvchilarda musiqiy madaniyatni shakllantirish, ularda qo‘shiq kuylash ko‘nikmalarini rivojlantirish va san’atga muhabbat uyg‘otishdan iboratdir. Bu jarayonda o‘quvchilar musiqaning ifoda vositalari, ritm, temp, dinamika, intonatsiya va ohang kabi elementlar bilan tanishadilar. Nazariy bilimlar amaliy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirilgan holda olib borilganda ta’lim samaradorligi yanada ortadi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining xor ijrochiligidagi muvaffaqiyati ko‘p jihatdan musiqiy eshituvning rivojlanganlik darajasiga bog‘liq. Musiqiy eshituv tovush balandligi, davomiyligi, tembri va ritmik tuzilishini idrok etish qobiliyatini o‘z ichiga oladi. Xor mashg‘ulotlari davomida turli vokal mashqlar, ritmik topshiriqlar va musiqiy o‘yinlardan foydalanish orqali o‘quvchilarning eshituv qobiliyatlari rivojlantiriladi.

Shu bilan birga, sof intonatsiyada kuylash malakasini shakllantirish ham xor ta’limining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Xor san’atining yana bir muhim jihati uning tarbiyaviy ahamiyatidir. Jamoa bo‘lib kuylash jarayonida har bir o‘quvchi umumiy ijroning ajralmas qismi ekanligini his qiladi. Bu esa bolalarda jamoaga sadoqat, mas’uliyat va hamkorlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Xor san'atining nazariy asoslarini o'rganishda musiqiy idrok masalasi alohida o'rin tutadi. Musiqiy idrok o'quvchilarning musiqiy asarni ongli ravishda qabul qilishi, uning mazmuni va badiiy xususiyatlarini tushunishi bilan bog'liq jarayondir. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida musiqiy idrokni rivojlantirish uchun turli janrdagi qo'shiqlarni tinglash, ularning mazmunini tahlil qilish va his-tuyg'ularini erkin ifodalashga imkon yaratish lozim. Bunday faoliyat bolalarda musiqaga nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi hamda badiiy tafakkurning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinflarda xor repertuarini to'g'ri tanlash ham muhim metodik talablardan biri hisoblanadi. Tanlanadigan qo'shiqlar o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos, mazmunan sodda va tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lishi kerak. Qo'shiqlarning ohangdorligi, diapazonining qulayligi va matnining tushunarligi bolalarning kuylashga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shu bilan birga, repertuarga milliy va jahon bolalar musiqasi namunalarini kiritish o'quvchilarning musiqiy dunyoqarashini kengaytiradi.

Xor mashg'ulotlari jarayonida ovoz gigiyenasiga rioya qilish ham katta ahamiyatga ega. O'quvchilarning ovoz apparatini asrash, ularni baland ovozda zo'riqib kuylashdan saqlash va to'g'ri nafas olish malakalarini shakllantirish zarur. Ovoz gigiyenasiga amal qilish nafaqat kuylash sifatini yaxshilaydi, balki bolalar ovozining sog'lom rivojlanishini ham ta'minlaydi. Shu sababli har bir mashg'ulot maxsus vokal va nafas mashqlari bilan boshlanishi maqsadga muvofiqdir.

Xor san'ati o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Jamoaviy ijro jarayonida bolalar bir-birini tinglash, hamkorlik qilish va umumiy maqsad sari harakat qilishni o'rganadilar. Bu esa ularda muloqot madaniyati, o'z fikrini erkin ifodalash va boshqalarning fikriga hurmat bilan munosabatda bo'lish ko'nikmalarini shakllantiradi. Natijada xor mashg'ulotlari nafaqat musiqiy, balki ijtimoiy rivojlanishning ham muhim vositasiga aylanadi.

Shuningdek, xor san'ati bolalarning ijodiy faolligini rag'batlantiradi. Qo'shiqlarni ifodali ijro etish, musiqiy obrazlarni yaratish va sahnaviy chiqishlarda ishtirok etish orqali o'quvchilarning tasavvuri, fantaziyasi hamda mustaqil fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi. Bu esa ularning kelajakda turli faoliyat sohalarida muvaffaqiyat qozonishlari uchun muhim zamin yaratadi.